

پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۷، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۴
ص. ۴۶۶-۴۶۳

بررسی تأثیر ساختار فیزیکی - کالبدی فضاهای شهری بر امنیت محیطی (مطالعه موردی: منطقه ثامن شهر مشهد)

سیدموسی پورموسوی* - دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، مشاور شهردار تهران در امور توسعه و مطالعات شهری
فرضعلی سالاری سردری - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری
سیددانا علی‌زاده - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی
مریم بیرانوندزاده - دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی
مصطفی شاهینی‌فر - استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه پیام نور تهران

تأیید نهایی: ۱۳۹۲/۱۲/۲۷

پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۰۸/۲۱

چکیده

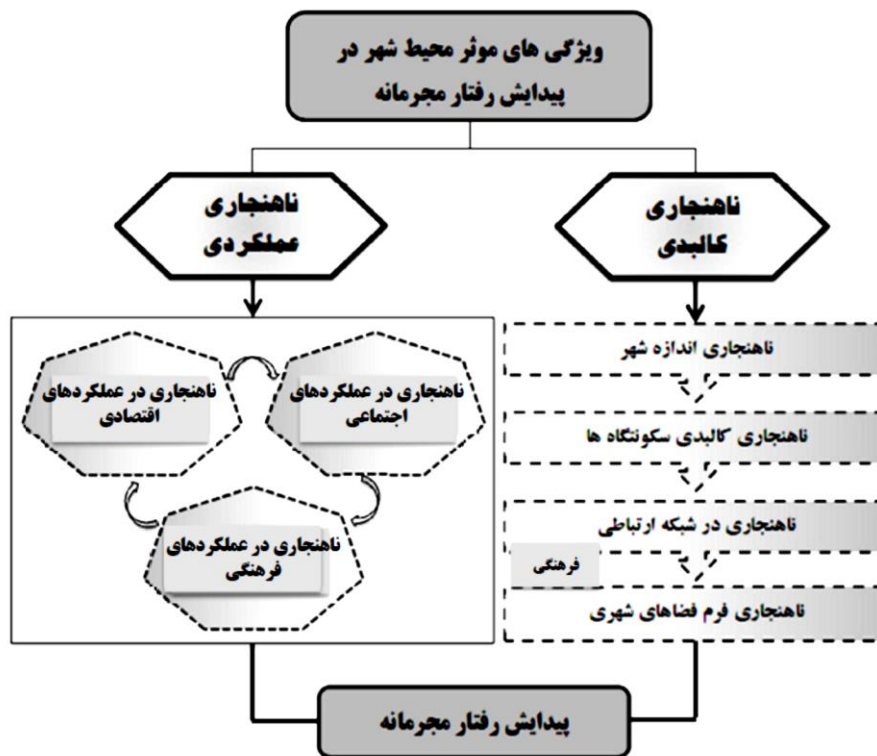
فضای شهری به‌عنوان محیطی که رفتارهای عمومی انسان در آن جریان دارد، همواره در تعامل دوسویه با انسان است؛ بنابراین، این فضا به‌عنوان بستری برای فعالیت‌های عمومی انسان، باید به‌راحتی قابل‌درک و ایمن باشد. در واقع، امنیت شهری یکی از مؤلفه‌های مهم و ضروری در زندگی شهری محسوب می‌شود که باید آرامش و احساس ایمنی را در فضاهای شهری برای شهروندان فراهم آورد. پژوهش حاضر با هدف تحلیل و ارزیابی تأثیرهای ساختار کالبدی محیط‌های شهری در امنیت فضاهای شهری منطقه ثامن، با استفاده از تکنیک «فرایند تحلیل شبکه» (ANP) تدوین شد. این پژوهش، توصیفی-موردی است و با مطالعه‌های اسنادی-کتابخانه‌ای، بررسی‌های میدانی، مراجعه مستقیم به سازمان‌ها و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام گرفت که محدوده مورد مطالعه منطقه ثامن مادرشهر مشهد را شامل می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد بیش از ۵۵ درصد از شهروندان و گردشگران، این منطقه را ناامن می‌دانند و بیش از ۶۰ درصد آن‌ها، وضعیت نامناسب کالبدی را مهم‌ترین عامل این ناامنی معرفی کرده‌اند. براساس نتایج مدل‌ای ان‌پی، بیشترین و بالاترین اولویت در توجه به مسائل امنیت محیطی در فضاهای شهری منطقه ثامن، مربوط به شاخص «نبود خوانایی، نمایانی محیط»، با امتیاز نرمال شده ۰/۵۷۹ در خوشه بی‌توجهی به ساماندهی کاربری، «نامناسب بودن فضا» با امتیاز نرمال شده ۰/۳۹۴ در خوشه بی‌توجهی به مؤلفه‌های روانی و گزینه «نبود اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها» با امتیاز نرمال شده ۰/۳۱۲ است.

کلیدواژه‌ها: امنیت، امنیت شهری، ساختار کالبدی، حوزه شهرداری ثامن، مشهد.

مقدمه

امروزه با توجه به روند روبه‌رشد شهرنشینی و ناامنی اجتماعی در شهرها، مطالعه موضوع امنیت و عوامل کالبدی، فرهنگی و کارکردی محل امنیت شهری از دیدگاه شهروندان و کارشناسان شهری و تحلیل آن ضروری است تا براین اساس و با توجه به اصول و مبانی برنامه‌ریزی و طراحی شهری، در زمینه امنیت شهری و راهکارهای تقویت آن در این حوزه تصمیم‌گیری شود. امنیت کالبدی، چهره جدید و مهم امنیت در دنیای معاصر است که در همه سطوح فردی، اجتماعی و ملی، توجه نظریه‌پردازان حوزه «امنیت» را به خود جلب کرده است (سیف، ۱۳۸۹: ۷).

فضای شهری به‌عنوان یکی از زیرمجموعه‌های امنیت کالبدی، از مقوله فضا مستثنی نیست؛ یعنی ابعاد اجتماعی و فیزیکی شهر، رابطه‌ای پویا با یکدیگر دارند (مدنی‌پور، ۱۳۷۹: ۴۸). از این‌روست که مشکل‌های فضاهای عمومی در شهرها، موضوع بسیاری از چالش‌ها از جمله امنیت است (مستعدی، ۲۰۰۲: ۱۱). در این راستا، می‌توانیم ویژگی‌ها یا عوامل مؤثر بر پیدایش رفتار مجرمانه را در شهر به دو بخش عوامل یا ویژگی‌های کالبدی یا ویژگی‌های غیرکالبدی تقسیم کنیم؛ به عبارت دیگر، در صورت پیدایش ناهنجاری در هر بخش از یک شهر می‌توان این فرضیه را پذیرفت که آن ناهنجاری ممکن است به پیدایش رفتار مجرمانه نیز بینجامد (شکل ۱).

شکل ۱. ویژگی‌های مؤثر محیط شهری در پیدایش رفتار مجرمانه

منبع: صالحی، ۱۳۸۷: ۸۲

از آنجاکه ویژگی مکان‌ها و موقعیت‌های وقوع جرم و رفتار آنومیک، متفاوت است و هر فضای شهری ویژگی‌های منحصربه‌فردی دارد، عوامل وقوع جرم، دارای طیف‌هایی متنوع و متعدد است. با وجود این، می‌توان آن‌ها را به دو دسته کلی عوامل فضایی و کالبدی مؤثر و سایر تقسیم کرد. به‌طورکلی می‌توان گفت در پیدایش جرائم شهری، عوامل مختلف در سطوح متفاوت مؤثرند، اما هر فضای شهری از لحاظ ویژگی ممکن است بزهکاران را برای ارتکاب جرم در وضع مساعد یا نامساعدی قرار دهد.

فضاهای شهری در طول تاریخ بشر، همواره عرصه اجرای کارکردهای اجتماعی و پویای نهادین جامعه بوده‌اند.

این فضاها باید به گونه‌ای باشند که در دسترس همه شهروندان قرار گیرند. افراد از وجود آن فضاها احساس رضایت و اطمینان خاطر کنند، تمامی گروه‌های سنی و جنسی، توانایی استفاده از آن‌ها را داشته باشند و در طراحی آن‌ها نکات ایمنی، روان‌شناختی، زیباشناختی و اکولوژیکی رعایت شده باشد.

یکی از مهم‌ترین عوامل اصلی در عملکرد بهینه فضاهای شهری، دیدگاه‌های مردم (شهروندان - استفاده‌کنندگان) است. دیدگاه‌های استفاده‌کنندگان درباره امنیت فضاهای عمومی (اولویت‌ها)، در زمره مهم‌ترین معیارهای اولویت‌سنجی و نیازسنجی این فضاهاست؛ بنابراین، بررسی توسعه کیفی و کمی امنیت فضاهای شهری منطقه ثامن کلان‌شهر مشهد، براساس دیدگاه‌های شهروندان به‌عنوان پایتخت معنوی کشور و حضور بیش از ۲۰ میلیون زائر و گردشگر در سال ضروری به نظر می‌رسد. همچنین، ارزیابی و برنامه‌ریزی برای این منطقه براساس شاخص‌های طراحی شهری، در دستیابی به توسعه پایدار شهری، ایجاد سرزندگی، بهبود کیفیت زندگی و آسایش و رفاه شهروندان مؤثر است. براین اساس، با استفاده از مدل فرایند تحلیل شبکه «(ANP) تأثیر ساختار فیزیکی - کالبدی فضاهای شهری بر امنیت محیطی (مطالعه موردی: منطقه ثامن شهر مشهد) بررسی می‌شود. با توجه به این نکات، هدف این پژوهش، بررسی شرایط محیطی و کالبدی منطقه ثامن و تأثیر آن بر میزان امنیت شهروندان و ارائه راهکارهای متناسب برای بهبود امنیت محیطی فضاهای منطقه با بهبود کارکردهای کالبدی مکانی، عملکردی و کارکردی است.

جدول ۱. تعاریف کلیدی امنیت از دیدگاه صاحب‌نظران

دیدگاه‌ها	نظریه پردازان امنیت
	بلانی
	امنیت، آزادی نسبی از جنگ است (Yδοπιχ, ۲۰۰۱: ۵).
	مورس
	امنیت، آزادی نسبی از تهدیدهای ویرانگر است (Udovic, ۲۰۰۱: ۵).
	بوزان
	امنیت، آزادی از تهدید و توان دولت‌ها و جوامع برای حفظ هویت مستقل خود است (Udovic, ۲۰۰۱: ۵).
	گریزولد
	مفهوم جدید امنیت به چهار زیرگروه تقسیم می‌شود: امنیت فردی، ملی، بین‌المللی و جهانی (Udovic, ۲۰۰۱: ۵).
	ماندل
	ارائه تعریفی کامل از امنیت، مستلزم بررسی مفاهیم کلیدی چون قدرت، تهدید و اتحادهاست (۱۳۷۷: ۲۲).
	ولفرز
	امنیت در معنای عینی، نبود تهدید در برابر ارزش‌های کسب‌شده و در معنای ذهنی، نبود ترس و وحشت، از جمله علیه ارزش‌هاست (۱۹۶۲: ۱۵۰).
	خوشفر
	امنیت پدیده‌ای ادراکی و احساسی است؛ یعنی برای تحقق آن باید این اطمینان در ذهن توده مردم، دولتمردان، زمامداران و تصمیم‌گیرندگان به‌وجود آید که ایمنی لازم برای ادامه زندگی بدون دغدغه وجود دارد (۱۳۸۰: ۱۴۸).
	غفاری
	امنیت، تولیدی اجتماعی و کثیرالابعاد است که مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و دینی - فرهنگی دارد و ایجاد و حفظ و نگهداری آن، نیازمند رویکردی همه‌جانبه به ابعاد مختلف زندگی اجتماعی و داشتن راهبرد (استراتژی)های جامع است (۱۳۹۰: ۱۰۹).

منبع: نگارندگان

براساس موارد بالا، پرسش پژوهش این است که کدام‌یک از عوامل فیزیکی و کالبدی، بیشترین تأثیر را بر امنیت حوزه ثامن داشته است؟ در پاسخ به این پرسش، این فرضیه مطرح می‌شود که به‌نظر می‌رسد بی‌توجهی به ساماندهی کاربری و نبود اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها در حوزه ثامن، بیشترین تأثیر را بر امنیت محیطی محدوده مورد مطالعه دارد.

مبانی نظری

برای درک مفهوم امنیت کالبدی، نخست باید تعاریف «امنیت» را مرور کنیم. مهم‌ترین تعاریف امنیت، در جدول ۱ نشان داده شد.

امروزه مفهوم امنیت در سیر تطور و توسعه خود، در زمینه‌ها و عرصه‌های متنوع و متعدد به‌کار می‌رود و صاحب‌نظران علوم مختلف، هریک از منظری متفاوت بدان می‌نگرند و آن را بررسی می‌کنند؛ به‌طوری‌که سیاستمداران، از امنیت به‌مثابه اصطلاحی بیانی و محرک راهبرد □های نظامی، برای توصیف و تبیین اهداف یک خط‌مشی یا راهبرد سیاسی

استفاده می‌کنند. گاهی جامعه‌شناسان از منظر تحلیلی به مفهوم امنیت می‌نگرند که امنیت در این معنی، توانایی یک ملت در حمایت از ارزش‌های داخلی درمقابل تهدیدهای خارجی است. گاهی نیز آن‌ها از ورای این مفهوم، منطقه مطالعاتی ویژه‌ای را در نظر می‌گیرند که شامل تلاش‌هایی برای تبیین و توضیح حالات و وضعیت‌هایی است که در چارچوب آن‌ها - با هدف افزایش و تقویت توانایی حمایت از کیان و تمامیت خویش - خطمشی‌هایی را طراحی می‌کنند (خزلی، ۱۳۹۱: ۹۴).

درواقع امنیت جامعه، در سطوح مختلف از نظر فردی و خانوادگی، روستایی و شهری، ملی و جهانی مطرح است:

- امنیت فردی و خانوادگی
- امنیت روستایی و شهری
- امنیت ملی و جهانی

در حوزه پژوهش‌های شهری، نظریه‌های مختلفی در زمینه امنیت ارائه شده است که در جدول ۲ مهم‌ترین آن‌ها مشاهده می‌شود.

جدول ۲. مهم‌ترین نظریه‌ها در زمینه امنیت شهری

نظریه پردازان امنیت شهری	دیدگاه‌ها
لئونارد دوهل	پروفسور لئونارد دوهل، واضع ایده شهر سالم در معرفی تیپولوژی نیازهای شهری، امنیت را در قالب اولین رده از نیازها (نیازهای اساسی و اولیه) می‌شمارد و با طرح این پرسش که شهر به چه چیزهایی نیاز دارد تا به‌صورت ارگانیک سالم توسعه یابد و به افراد امکان تکامل بدهد، توضیح می‌دهد که در مرحله نخست، شهر باید توانایی تأمین نیازهای اساسی شهروندان خود مانند غذا، لباس خانه، امنیت و... را داشته باشد (دوهل، ۱۹۸۶: ۳).
جان اشتون	امنیت، یکی از کیفیت‌های غیرقابل جایگزین در ایجاد شهری سالم است (۱۹۸۸: ۱۶).
مارشال	مارشال حقوق شهروندی را به سه دسته مدنی، اجتماعی و سیاسی تقسیم می‌کند و در این زمینه، امنیت را یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های حقوق اجتماعی به‌شمار می‌آورد (نقدی، ۱۳۸۲: ۲۷).
ژرژ پیکا	بزهکاری، تابعی از توسعه شهرهاست. مطالعه رابطه بین شهر و بزهکاری، موضوع مهمی برای جامعه‌شناسی جنایی است. تراکم جمعیت شهری، بزهکاران را به‌خود جلب می‌کند؛ زیرا امکانات وسیعی برای ارتکاب جرم در دسترس آنان قرار می‌دهد (۱۳۷۰: ۶۹).
لوسرا	شهر فضای بسیار مساعدی برای بدکاران و مخفی کردن آن‌هاست. افراد بیکار در شهرها جمع می‌شوند و خود را آلوده بزهکاری می‌کنند. به‌همین دلیل، آمار جرم در شهرها بیشتر از روستاهاست (مظلومان، ۱۳۵۱: ۳۶۵).
گوهری	امنیت شهری به‌معنای آرامش، اطمینان خاطر و هراس‌نداشتن شهروندان از شهروندان، فضاهای شهری، ساختمان‌ها، سازمان‌ها، تأسیسات، زیرساخت‌های شهری و سایر عناصر مهم در زندگی شهری است که موجب نگرانی و احساس ناامنی در شهروندان می‌شود (گوهری، ۱۳۸۷: ۴).

منبع: نگارندگان

صاحب‌نظران معتقدند شهرها، شرایط بسیار مساعد محیطی برای بدکاران و مخفی شدن آن‌ها فراهم می‌سازند. با وجود این، در پیدایش این شرایط نیز عوامل متعددی مؤثرند که از جمله مهم‌ترین آن‌ها، اندازه، میزان رشد، ساختار فضایی محله‌ها، کیفیت توزیع فضایی خدمات و امکانات عمومی، کیفیت مسکن و الگوی کاربری زمین را می‌توان برشمرد. درواقع، هریک از عوامل به‌صورت بالقوه در ارتباط و تعامل با یکدیگر یا اصطکاک با عوامل دیگر فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، نابسامانی و ناهنجاری به‌همراه دارند.

روش پژوهش

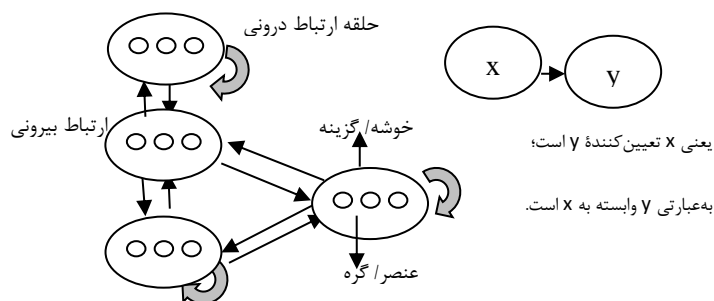
پژوهش حاضر مستلزم مطالعه مجموعه‌ای از عوامل عینی و ذهنی و تحلیل روابط علی آن‌هاست. در این پژوهش، برای ارزیابی وضع موجود، از روش توصیفی و موردی - با تأکید بر جنبه کاربردی آن - استفاده شد. این پژوهش توصیفی - موردی است و با مطالعه‌های اسنادی - کتابخانه‌ای، بررسی‌های میدانی، مراجعه مستقیم به سازمان‌ها و استفاده از ابزار پرسشنامه در دو سطح انجام گرفت؛ اول، روش زمینه‌یابی یا پیمایشی در ابعاد اجتماعی و دوم، روش پژوهش فضایی - مکانی در ابعاد فضایی.

برای دسترسی به اطلاعات مورد نیاز (دیدگاه شهروندان و گردشگران منطقه ثامن) با در نظر گرفتن هدف پژوهش و بررسی نوع کلی فضای شهری (پارک، خیابان و بازار)، در مجموع ۲۰۰ پرسشنامه (حجم نمونه) با استفاده از روش نمونه‌گیری وضعی (نمونه نقطه‌ای) و نمونه‌گیری تصادفی (احتمالی) مکانی، در فضاهای شهری و مناطق مسکونی، تجاری و... منطقه ثامن توزیع شد.

تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش، با استفاده از نرم‌افزارهای Excel و SPSS صورت گرفت. برای شناسایی وضع موجود نیز از روش و مدل ANP در تلفیق با GIS استفاده شد. شاخص‌های مورد استفاده در راستای اهداف و فرضیه، با جمع‌آوری نظرهای شهروندان بر اساس شاخص‌های طراحی شهری مورد نظر، گردآوری و سنجش شدند.

سوابق و ویژگی‌های مدل تحلیل فرایند شبکه

فرایند تحلیل شبکه‌ای، روش جدیدی از «مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره»^۱ است که برخلاف روش‌های سنتی که بر پایه فرض‌های مستقل‌اند، به‌طور نظام‌مند با انواع فرض‌های وابسته به هم عمل می‌کند. ANP یک تئوری ریاضی (الگوریتم ژنتیک) است که به‌طور نظام‌مند (وابستگی متقابل و اثر بازخورد معیارها) با انواع وابستگی‌ها سروکار دارد و به‌طور موفقیت‌آمیزی در زمینه‌های گوناگون به کار گرفته شده است (افشاریان، ۱۳۸۶: ۸-۱۱). مدل ANP نه تنها برای نمونه‌های کیفی و کمی مناسب دارد؛ بلکه می‌توان با این مدل بر مسائل وابسته در زمینه‌های مرتبط نیز غلبه کرد (چنگ هنگ، ۲۰۰۷: ۲۷۸-۲۸۷). ANP، مسئله تصمیم‌گیری را با به‌کارگیری دیدگاه سیستمی توأم با بازخورد^۲ مدل‌سازی می‌کند. در ساختار ANP، خطوط مستقیم و کمان‌ها، وابستگی و تعامل‌های میان سطوح تصمیم‌گیری و حلقه‌ها و همبستگی داخلی بین عناصر را در یک خوشه یا گروه (سطوح تصمیم‌گیری) نشان می‌دهد. لوپ‌ها و بیضی‌های ترسیم‌شده در شکل ۲، معیارها، گره‌ها یا نودهای داخل لوپ (وابستگی درونی عناصر هر خوشه) را نشان می‌دهند.

شکل ۲. ساختار شبکه‌ای / وابستگی درونی و بیرونی^۳ عناصر

منبع: چنگ هنگ، ۲۰۰۷: ۲۷۸-۲۸۷

جغرافیدانان و تصمیم‌گیران حوزه امور شهری، با پژوهش‌های متنوعی در مورد به‌کارگیری مدل ANP در زمینه مسائل شهری مواجه‌اند؛ برای مثال، توزکایا و دیگران (۲۰۰۷)، مدل ANP را برای تصمیم‌گیری در نحوه ارائه خدمات و تسهیلات «کلان‌شهر استانبول» به کار گرفتند (توزاکایا و دیگران، ۲۰۰۷: ۱۴).

چنگ و دیگران (۲۰۰۷) مدل مذکور را برای تعیین راهبردهای مشارکتی به کار بردند. پارتووی (۲۰۰۶) مدل ANP را برای تعیین راهبردهای مکان‌یابی تسهیلات و خدمات ارائه کرد. لوی و دیگران (۲۰۰۷) از این مدل برای برنامه‌ریزی مخاطرات محیطی و تصمیم‌گیری در وضعیت‌های بحرانی یا اضطراری استفاده کردند. هسیه و دیگران (۲۰۰۷) به منظور افزایش میزان و سطح خدمات هتل‌ها از ANP استفاده کردند. این پژوهش‌ها و بسیاری از فعالیت‌های انجام گرفته در

1. Multi Criteria Decision Making (MCDM)
2. System – with – feedback
3. Inner & outer dependency

سال‌های اخیر، رویکرد استفاده از قابلیت‌های مدل ANP را هرچه بیشتر برای تصمیم‌گیران حوزه مسائل شهری تبیین می‌کند.

معرفی محدوده مورد مطالعه

منطقه ثامن از قدیمی‌ترین مناطق شهر مذهبی مشهد است. این منطقه در مجاورت حرم مطهر امام رضا (ع) قرار گرفته است؛ به طوری که حرم مطهر امام رضا، بخشی از مساحت این منطقه را تشکیل می‌دهد (رضوانی، ۱۳۸۴: ۱۰۹). پس از دهه ۱۳۱۰ که مشهد به تدریج به بیرون از حصارهای شهر توسعه یافت و روزبه‌روز بر جمعیت و به تبع آن بر وسعت آن افزوده شد، یکی از مناطقی که از این تغییرها تأثیر مستقیم گرفت، منطقه ثامن است؛ به طوری که بافت و ویژگی‌های این منطقه، در مقایسه با چند سال قبل به کلی تغییر کرده است.

جدول ۳. موقعیت نسبی محدوده مورد مطالعه

راه‌آهن تا میدان شهید گمنام	شمال
بلوار وحدت، میدان وحدت، خیابان ۱۷ شهریور تا میدان ۱۷ شهریور	جنوب
میدان ۱۷ شهریور، بازار رضا، میدان بیت‌المقدس تا چهارراه خسروی	شرق
چهارراه خسروی، چهارراه شهید، راه‌آهن	غرب

منبع: شهرداری منطقه ثامن

مطالعه وضعیت این منطقه نشان می‌دهد که در دهه‌های گذشته، تحول‌های زیادی در منطقه رخ داده و در راستای این تغییرها، بافت قدیمی تغییر کرده است (حنائی جوان و دیگران، ۱۳۸۶).

جدول ۴. وضعیت کالبدی منطقه ثامن مادرشهر مشهد

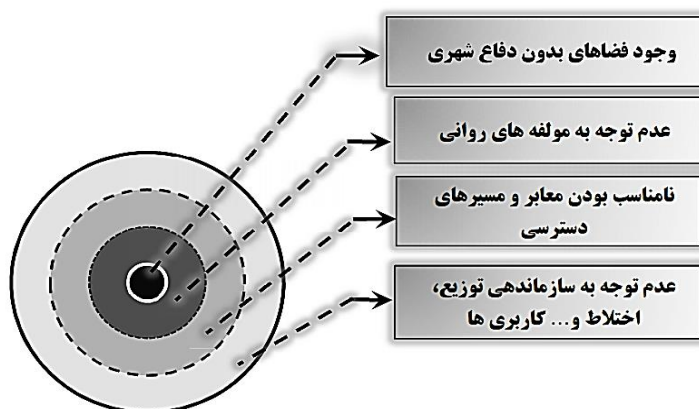
ردیف	واحد	میزان	عنوان
۱	مورد	۱۳۴۳۹	تعداد کل املاک منطقه
۲	هکتار	۳۳۷	مساحت کل منطقه
۳	هکتار	۶۹	محدوده حریم حرم
۴	هکتار	۲۶۸	مساحت منطقه بدون احتساب حریم حرم
۵	نفر	۸۳۶،۴۴	جمعیت ساکن در سال ۱۳۷۵
۶	نفر	۰۲۵،۳۴	جمعیت ساکن منطقه در سال ۱۳۸۵ طبق آخرین برآوردها

منبع: مطالعات طرح جامع شهر مشهد و نگارندگان

منطقه ثامن، هسته درحال تخریب یکی از بزرگ‌ترین شهرهای مذهبی جهان است. در تقابل با گستره کلان شهری مشهد، این منطقه حالتی مخروبه گرفته و به محله‌ای فقیرنشین تبدیل شده است (شرکت عمران و مسکن‌سازان ثامن، ۱۳۹۰). محدوده بافت، الگویی کم‌ویش شعاعی دارد که بدون طرحی از پیش تعیین شده و با گذرهای پیچ‌درپیچ پدید آمده و بافتی روستایی را در قسمت مرکزی شهر به نمایش گذاشته است که به دلایل قدمت، عرض کم گذرها، مشکل‌های سرویس‌دهی، کمبود تأسیسات زیربنایی و بسیاری مسائل دیگر، در زمینه امکانات شهری با معضلهای بسیاری روبه‌رو است (همان: ۸).

معیارها و شاخص‌های مؤثر کالبدی - محیطی در امنیت منطقه ثامن شهر مشهد

متغیرهای پژوهش، شامل سه بعد قابل‌شناسایی وجود فضاهای بدون دفاع شهری، بی‌توجهی به مؤلفه‌های روانی و بی‌توجهی به ساماندهی کاربری است. عوامل تأثیرگذار در ناامنی با جزئیات بیشتر در شکل ۳ می‌آیند.

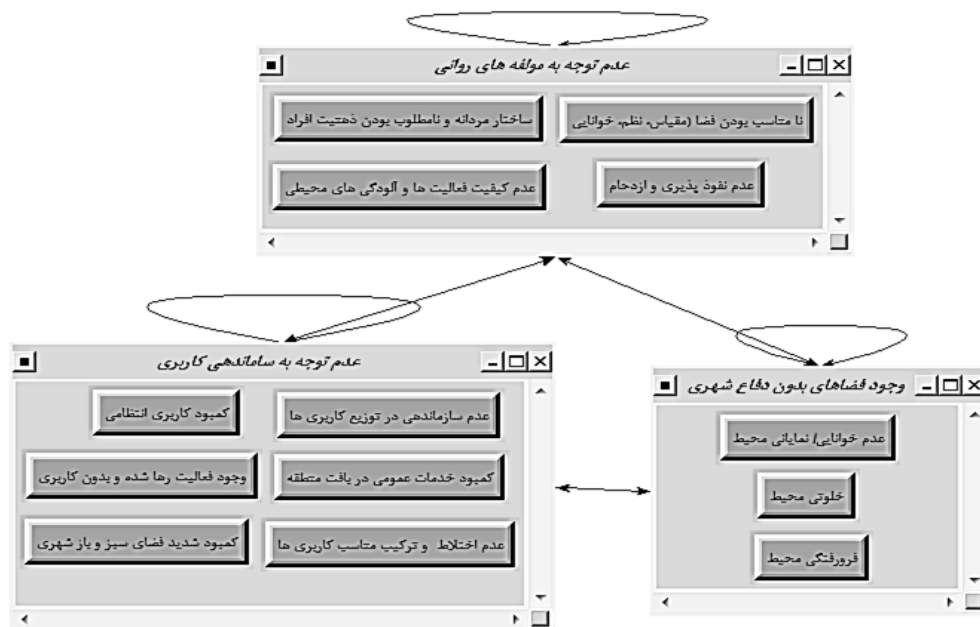

شکل ۳. مهم ترین عوامل کالبدی مؤثر بر ناامنی در فضاهای شهری منطقه ثامن مشهد

منبع: تولائی و علی زاده، ۱۳۹۲

معیارها و شاخص های مؤثر در مدل ANP، مبتنی بر امنیت فضاهای شهر مشهد

در تحلیل عوامل مؤثر بر امنیت فضاهای شهری منطقه ثامن شهر مشهد، معیارها و شاخص های مختلفی در نظر گرفته شده است؛ به طوری که با ایجاد ارتباط درون گروهی و برون گروهی بین عناصر و شاخص ها، اولویت بندی ها در محدوده مورد مطالعه مشخص می شود. معیارها^۱ به عنوان خوشه ها^۲ (گروه ها) و گزینه ها^۳ به عنوان زیرگروه یا زیرشبکه (گره یا نود)^۴ تعریف شده اند. در این پژوهش، معیارها در سه خوشه (گروه/ مؤلفه) و سیزده زیرگروه (نود/ عنصر) در طراحی و پیکربندی مدل (شکل ۴) به کار رفت و تجزیه و تحلیل شد.

شکل ۴. طرح کلی مدل ANP مبتنی بر مؤلفه ها و زیرمؤلفه های ارزیابی تأثیرهای ساختار کالبدی محیط شهری در امنیت

فضاهای شهری منطقه ثامن شهر مشهد (مدل مفهومی پژوهش)

منبع: نگارندگان

1. Criteria
2. Cluster
3. Alternatives
4. Sub-Networks / Subnets / Node

کاربرد مدل ANP در تحلیل ساختار کالبدی امنیت فضاهای شهری منطقه ثامن

روش وزن‌دهی به خوشه‌ها/گزینه‌ها و شاخص‌های مدل فرایند تحلیل شبکه

وزن‌دهی به معیارها و شاخص‌های مدل ANP (خوشه‌ها/گزینه‌ها) براساس خروجی داده‌ها و اطلاعات به‌دست‌آمده از عملیات پیمایشی در سطح شهر مشهد انجام گرفت که مبتنی بر طیف وزنی مدل ANP است و دامنه‌ای عددی از ۱ تا ۹ را شامل می‌شود (کیانی و سالاری سردری، ۱۳۹۱: ۱۵۵). شکل ۵، نمونه‌ای از روش وزن‌دهی براساس داده‌ها و اطلاعات حاصل از بررسی‌های پیمایشی در سطح شهر در مدل ANP را نشان می‌دهد. انجام عملیات پردازشی و تحلیلی پژوهش، با استفاده از نرم‌افزار Super Decisions و کتاب راهنمای آن اثر روزان ساعتی انجام گرفت (ساعتی، ۲۰۰۳: ۱۱۴).

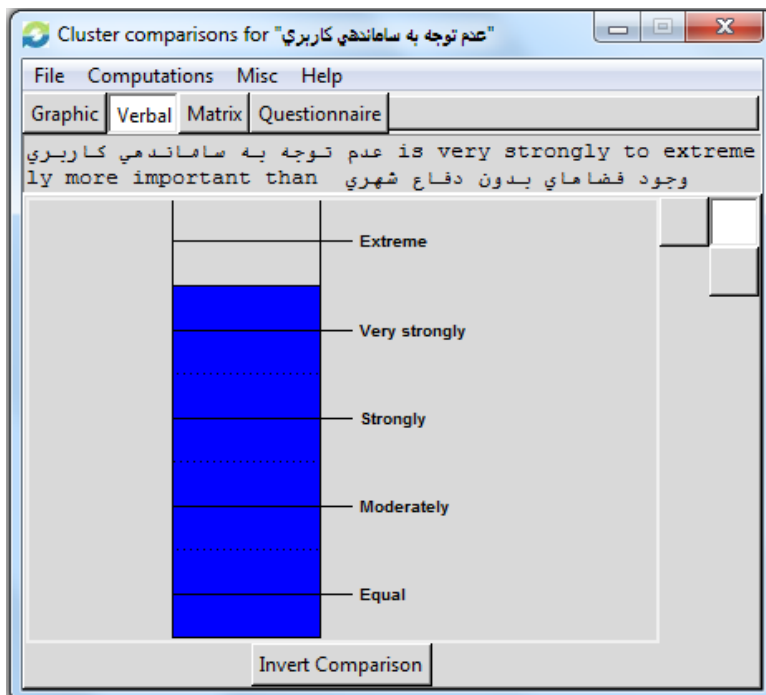
ردیف	معیار	1	2	3	4	5	6	7	8	9	نتیجه	توضیح																		
1	عدم اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	عدم ساماندهی در توزیع کاربری‌ها								
2	عدم اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها	>=9.5	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	وجود فعالیت رها شده و بدون کاربری							
3	عدم اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها	>=9.5	>=9.5	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	کمبود خدمات عمومی در یافت منطقه						
4	عدم اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها	>=9.5	>=9.5	>=9.5	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	کمبود شدید فضای سبز و پارک شهری					
5	عدم اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	کمبود کاربری انتظامی				
6	عدم ساماندهی در توزیع کاربری‌ها	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	وجود فعالیت رها شده و بدون کاربری			
7	عدم ساماندهی در توزیع کاربری‌ها	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	کمبود خدمات عمومی در یافت منطقه		
8	عدم ساماندهی در توزیع کاربری‌ها	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	کمبود شدید فضای سبز و پارک شهری	
9	عدم ساماندهی در توزیع کاربری‌ها	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	>=9.5	9.5	9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	>=9.5	No comp.	کمبود کاربری انتظامی

شکل ۵. نمونه‌ای از روش وزن‌دهی براساس داده‌ها و اطلاعات حاصل از بررسی‌های پیمایشی شهر مشهد در مدل ANP (وضعیت نودها-گره‌ها در خوشه فضاهای بدون دفاع شهری در مقایسه با خوشه بی‌توجهی به ساماندهی کاربری)

منبع: نگارندگان

حل مسائل شبکه‌ای و طراحی مدل ANP مبتنی بر امنیت محیطی فضاهای منطقه ثامن مشهد

برای تعیین اوزان شاخص‌ها (مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌ها) و تعیین نوع و شدت اثرگذاری ساختار کالبدی بر امنیت شهری و ارتباط میان آن‌ها، محاسبه اوزان ماتریس صورت گرفت. شکل ۶، نمونه‌ای از خروجی ماتریس حد و ماتریس خوشه‌های سوپرماتریس وزنی (فوق‌ماتریس موزون / سوپرماتریس نهایی) براساس داده‌ها و اطلاعات حاصل از بررسی‌های پیمایشی تأثیرهای ساختار فضاهای شهری بر امنیت منطقه ثامن شهر مشهد را در مدل ANP نشان می‌دهد. عنوان‌های سطری و ستونی، نام خوشه‌ها را نشان می‌دهد. گره‌ها یا Nodeها نیز محاسبه و پردازش شدند.

شکل ۶. نمونه‌ای از نتیجه وضعیت وزن‌دهی کمیته، براساس داده‌ها و اطلاعات حاصل از بررسی‌های پیمایشی منطقه ثامن شهر مشهد در مدل ANP (وضعیت نودها - گره‌ها در خوشه فضاهای بدون دفاع شهری در مقایسه با خوشه بی‌توجهی به ساماندهی کاربری - اهمیت مساوی تا اهمیت مطلق)

منبع: نگارندگان

Cluster Node Labels	عدم توجه به ساماندهی کاربری				عدم توجه به مولفه‌های روانی			
	وجود فعالیت‌ها شده و بدون کاربری	کمبود خدمات عمومی در بافت منطقه	کمبود شدید فضای سبز و باز شهری	کمبود کاربری انتظامی	ساختار مردانه و نامطلوب بودن ذهنیت افراد	عدم نفوذ پذیری و ازدحام	عدم کیفیت فعالیت‌ها و آلودگی‌های محیطی	نا مناسب بودن فضا (مقیاس، نظم، خوانایی)
عدم توجه به ساماندهی کاربری	وجود فعالیت‌ها شده و بدون کاربری	0.088103	0.000000	0.000000	0.088103	0.088103	0.000000	0.088103
	کمبود خدمات عمومی در بافت منطقه	0.086160	0.000000	0.000000	0.086160	0.086160	0.000000	0.086160
	کمبود شدید فضای سبز و باز شهری	0.100440	0.000000	0.000000	0.100440	0.100440	0.000000	0.100440
	کمبود کاربری انتظامی	0.064854	0.000000	0.000000	0.064854	0.064854	0.000000	0.064854
عدم توجه به مولفه‌های روانی	ساختار مردانه و نامطلوب بودن ذهنیت افراد	0.015139	0.000000	0.000000	0.015139	0.015139	0.000000	0.015139
	عدم نفوذ پذیری و ازدحام	0.017212	0.000000	0.000000	0.017212	0.017212	0.000000	0.017212
	عدم کیفیت فعالیت‌ها و آلودگی‌های محیطی	0.038146	0.000000	0.000000	0.038146	0.038146	0.000000	0.038146
	نا مناسب بودن فضا (مقیاس، نظم، خوانایی)	0.017573	0.000000	0.000000	0.017573	0.017573	0.000000	0.017573

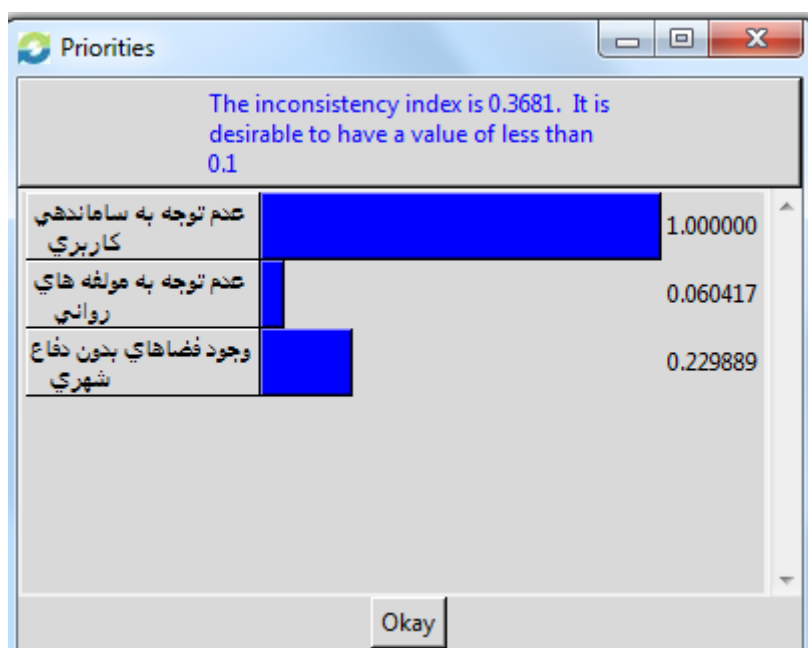
شکل ۷. نمونه‌ای از حد ماتریس براساس داده‌ها و اطلاعات حاصل از بررسی‌های پیمایشی تأثیرهای ساختار فضاهای شهری بر امنیت منطقه ثامن شهر مشهد در مدل ANP

منبع: نگارندگان

نتایج مدل ANP و محاسبه وزن نهایی، مبتنی بر تعیین اولویت‌ها و گزینش راهبردهای ساختار کالبدی در امنیت فضاهای شهری منطقه ثامن شهر مشهد

شکل ۸. وضعیت خوشه‌ها (گروه‌ها) را در ماتریس اولویت‌های ساختار کالبدی در امنیت فضاهای شهری منطقه ثامن شهر

مشهد در مقایسه با یکدیگر نشان می‌دهد و اهمیت و برتری خوشه بی‌توجهی به ساماندهی مکانی (با امتیاز نرمال شده ۱/۰۰۰) در مقایسه با فضاهای بدون دفاع شهر (با امتیاز نرمال شده ۰/۲۲۹) و بی‌توجهی به مؤلفه‌های روانی (با امتیاز نرمال شده ۰/۰۶۰) را بیان می‌کند. در این زمینه، وزن ایده‌آل، وزن نرمال و وزن نهایی، برای کل خوشه‌ها محاسبه شد که به دلیل حجم عملیات و خروجی‌های گسترده، متناسب با اهداف تحقیق، نتایج اولویت‌بندی‌ها فقط با تمرکز بر تعیین اولویت‌ها ارائه می‌شود تا برای تعیین راهبردهای ساختار کالبدی در امنیت فضاهای شهری منطقه ثامن شهر مشهد تصمیم‌گیری شود. در آخرین مرحله، با توجه به شکل‌های ۶ و ۷، وزن خوشه‌ها و سوپر ماتریس حد وزن عمومی، وزن نهایی معیارها محاسبه شد. نتایج نهایی برتری اولویت‌بندی‌ها در سیزده زیرگروه، به صورت عددی/ وزنی (ماتریس عالی نرمال شده با وضعیت خوشه‌ها) و به صورت گرافیکی در شکل ۹ نشان داده می‌شود.

شکل ۸. مقایسه وضعیت خوشه‌ها (گروه‌ها) در ماتریس ارزیابی تأثیرهای ساختاری عوامل نامی در فضاهای شهری منطقه ثامن مشهد
منبع: نگارندگان

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، نود «ناخوانایی و نمایانی محیط» (با امتیاز نرمال شده ۰/۵۷۹) در خوشه بی‌توجهی به ساماندهی کاربری، گزینه «نامناسب بودن فضا» (با امتیاز نرمال شده ۰/۳۹۴) در خوشه مؤلفه‌های روانی و زیرگروه «نبود اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها» (با امتیاز نرمال شده ۰/۳۱۲) در خوشه فضاهای بدون دفاع شهر، دارای رتبه و امتیاز بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها در هر خوشه بود. براین اساس، با مقایسه نتایج خوشه‌ها و گروه‌ها (نوده‌ها)، اولویت‌بندی و گزینش راهبردهای ساختار کالبدی در امنیت فضاهای شهری منطقه ثامن شهر مشهد (امنیت محیطی فضاهای شهر) مشخص می‌شود.

سازمان فضایی این منطقه، مطابق الگوی محوری تنظیم شده و اطراف گذرهای شبکه اصلی آن، به کاربری‌های تجاری و عمومی تخصیص یافته است. از چالش‌های اصلی این منطقه می‌توان به بی‌توجهی به فضاهای شهری و نقش عظیم شهروندی در القای حس تعلق و هویت شهری و نیز مجموعه حرم مطهر امام رضا (ع) اشاره کرد. در کنار دیگر شرایط منطقه، ویژگی‌های محیطی نیز در وقوع جرم تأثیرگذارند. از این رو، در ارتکاب جرم در منطقه علاوه بر شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، شرایط کالبدی و محیطی، مهم‌ترین عامل در نامنی منطقه است. نتایج نشان می‌دهد بافت کالبدی موجود در منطقه به‌طور کلی، ارزش‌های ویژه ندارد و دربرگیرنده سازمان فضایی

مغشوش، گذرهای باریک و پرپیچ‌وخم، ساختمان‌های کهنه و فرسوده و بدون ارزش‌های معماری، بافت پیچیده و نارسا، نبود مراکز و فضاهای خدماتی مورد نیاز، نبود امکان ارائه خدمات و تسهیلات شهری، فرسودگی شبکه تأسیسات شهری و کمبود فضاهای عمومی است؛ بنابراین، انتخاب راهبردها و اولویت‌های تأمین امنیت فضاهای شهری مشهود، از طریق خروجی‌های ANP و تحلیل آن ضرورت دارد؛ چراکه حجم گسترده فعالیت‌ها، شلوغی و... در بخش مرکزی شهر و ساختار فیزیکی و کالبدی منطقه ثامن نشان می‌دهد این منطقه از نظر فشردگی بافت، مبلمان و کیفیت ساختار فضایی، وضعیت مطلوبی ندارد که این امر بر مسائل امنیت محیطی فضاهای شهر تأثیرگذار است. براین اساس، باید بین مکان‌ها و کاربری آن‌ها همخوانی و تعادل وجود داشته باشد و در ساختار محیطی، کارکردهای عملکردی - کارکردی در کنار کارکردهای کالبدی - مکانی فعال شوند.

Super Decisions Main Window: Mashhad 05.mod: formulaic: Prior...

Here are the priorities.

Icon	Name	Normalized by Cluster	Limiting
No Icon	عدم اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها	0.31291	0.218543
No Icon	عدم سازماندهی در توزیع کاربری‌ها	0.21010	0.146735
No Icon	وجود فعالیت‌ها شده و بدون کاربری	0.11605	0.081049
No Icon	کمبود خدمات عمومی در بافت منطقه	0.15462	0.107992
No Icon	کمبود شدید فضای سبز و باز شهری	0.10794	0.075387
No Icon	کمبود کاربری انتظامی	0.09839	0.068716
No Icon	ساختار مردانه و نامطلوب بودن ذهنیت افراد	0.11000	0.014401
No Icon	عدم نفوذ پذیری و ازدحام	0.20703	0.027103
No Icon	عدم کیفیت فعالیت‌ها و آلودگی‌های محیطی	0.28879	0.037807
No Icon	نا مناسب بودن فضا (مقیاس، نظم، خوانایی)	0.39417	0.051602
No Icon	خلوتی محیط	0.22012	0.037566
No Icon	عدم خوانایی / نمایانی محیط	0.57997	0.098980
No Icon	فرورفتگی محیط	0.19991	0.034118

Okay Copy Values

شکل ۹. اولویت خوشه‌ها (گزینه‌ها) در تحلیل امنیت محیطی فضاهای شهری مشهد

منبع: نگارندگان

نتیجه‌گیری

در این پژوهش، مهم‌ترین معیارها و گزینه‌های تأثیرگذار در امنیت فضاهای شهری (محیطی) حوزه ثامن شهر مشهد، در قالب سه خوشه (گروه) و سیزده زیرگروه (گره یا نود) در مدل ANP طراحی، وزن‌دهی، محاسبه، پردازش و تحلیل شدند. مقایسه وضعیت خوشه‌ها (گروه‌ها) در ماتریس اولویت‌های ساختار کالبدی در امنیت شهر مشهد، به ترتیب، اهمیت و

برتری خوشه بی‌توجهی به ساماندهی مکانی (با امتیاز نرمال شده ۱/۰۰۰)، زیرمعیار فضاهای بدون دفاع شهر (با امتیاز نرمال شده ۰/۲۲۹) و بی‌توجهی به مؤلفه‌های روانی (با امتیاز نرمال شده ۰/۰۶۰) را نشان می‌دهد. خروجی‌ها و نتایج مدل نشان می‌دهد مهم‌ترین اولویت در توجه به مسائل امنیت فضاهای شهری مادرشهر مشهد در محله ثامن، مربوط به نودهای «نبود خوانایی و نمایانی محیط» (با امتیاز نرمال شده ۰/۵۷۹) در خوشه بی‌توجهی به ساماندهی کاربری، «نامناسب بودن فضا» (با امتیاز نرمال شده ۰/۳۹۴) در خوشه بی‌توجهی به مؤلفه‌های روانی و گزینه «نبود اختلاط و ترکیب مناسب کاربری‌ها» (با امتیاز نرمال شده ۰/۳۱۲) در خوشه فضاهای بدون دفاع است که در خوشه‌های سیزده‌گانه دارای رتبه و امتیاز بیشتری نسبت به سایر گزینه‌ها در هر خوشه هستند.

نتایج اجرای مدل، کارایی مدل ANP را در تحلیل عوامل کالبدی و فیزیکی مؤثر در امنیت منطقه ثامن شهر مشهد (برای هر خوشه و نود به‌طور جداگانه و برای کل مدل به‌صورت یک‌جا) نشان می‌دهد. اولویت‌بندی‌ها در سیزده زیرگروه (نود)، به‌صورت عددی (نرمال شده با وضعیت خوشه‌ها) و به‌صورت گرافیکی ارائه شدند. نتایج نشان می‌دهد نودهای «کارکرد فرهنگی - اجتماعی» (با امتیاز نرمال شده ۰/۵۳۹) در خوشه شاخص عملکردی / کارکردی مؤثر بر امنیت فضاهای شهری، «فشرده‌گی بافت» (با امتیاز نرمال شده ۰/۳۵۳) در خوشه شاخص مکانی / کالبدی و «بازار مرکزی شهر» (با امتیاز نرمال شده ۰/۳۴۹) در خوشه فضاهای عمومی شهر، در بین خوشه‌های پانزده‌گانه، رتبه و امتیاز بیشتری در مقایسه با سایر گروه‌ها در هر خوشه (بالاترین اولویت برای توجه به مسائل امنیت محیطی فضاهای شهر) دارند. براین اساس، با مقایسه نتایج خوشه‌ها و گروه‌ها (نودها)، تأثیر ساختار فیزیکی - کالبدی فضاهای شهری بر امنیت محیطی مشهد مشخص می‌شود.

با توجه به تجزیه و تحلیل معیارها و خوشه‌ها و نتایج مدل مجازی network based (نتایج آزمون مدل) و تطبیق آن با وضعیت فعلی امنیت محیطی فضاهای شهر مشهد، راهبردهای توسعه آن از طریق معیارها و گزینه‌های درجه اول، درجه دوم و درجه سوم در اولویت‌بندی تعیین شدند. با توجه به ارزیابی انجام گرفته و نتایج پژوهش، در راستای بهبود وضعیت و افزایش سطح امنیت محیطی فضاهای شهر مشهد، پیشنهادهای پژوهش عبارت‌اند از:

- کاهش تراکم جمعیت از طریق پراکنش خدمات شهری و گردشگری در سطح شهر؛
- بازطراحی «فضاهای شهری»، به‌گونه‌ای که ناسازگاری اجتماعی را کاهش دهد، نظارت طبیعی در «مناطق گذار شهری»، افزایش و ایجاد و پراکنش فضاهای «عمومی» و «نیمه‌عمومی» به‌صورت متوازن در شهر؛
- ایجاد مکان رفتار؛
- حذف فضاهای بدون دفاع شهری و جان‌بخشیدن به فرم، فضا و کالبد عاملی فضاهای بدون دفاع شهری، از طریق راهبردهای سازماندهی، راهبرد مکان‌یابی و راهبرد طبیعی (محیطی)؛
- مشخص کردن نقش الگویی محله‌ها در شهر؛
- بهبود کیفیت شبکه معابر و حذف موانع فیزیکی و کاربری مزاحم در طول مسیر پیاده‌روهای منطقه به‌ویژه محله‌های نوغان و بالا خیابان؛
- تناسب بین فرم، کالبد و کارکرد (بافت) در محله‌های طبرسی و سایر نقاط منطقه ثامن؛
- افزایش میزان نفوذپذیری و قابلیت دسترسی به فضاهای شهری؛
- بهره‌گیری از سلسله‌مراتب فضاهای شهری (قلمروی عمومی، نیمه‌عمومی، نیمه‌خصوصی و خصوصی)؛
- کنترل دسترسی (کاهش دسترسی مجرمان) از طریق نظارت عمومی بر معابر و مسیرهای دسترسی به اماکن و فضای شهری در سراسر منطقه؛
- افزایش شدت فعالیت‌ها و تعداد افراد در فضاهای شهری (حذف مناطق کور و راکد شهری) و فعال کردن اقتصاد شبانه منطقه، به‌ویژه در محله‌های چهارباغ و پایین خیابان

منابع

۱. پیکا، ژرژ، ۱۳۷۰، **جرم‌شناسی**، ترجمه علی حسین نجفی ابرنآبادی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
۲. تولاتی، سیمین و سیددانا علی‌زاده، ۱۳۸۹، **امنیت گردشگری و بررسی تأثیرات کالبد شهر بر آن (مورد مطالعه: منطقه ثامن کلان‌شهر مشهد)**، فصلنامه معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، سال سوم، شماره ۵.
۳. خزلی، اکبر، ۱۳۹۱، **بررسی ارتباط امنیت پایدار با دیگر حوزه‌های امنیتی**، همایش سراسری امنیت پایدار، دانشگاه جامع امام حسین، ۹ و ۱۰ خرداد.
۴. خوشفر، غلامرضا، ۱۳۸۰، **بررسی میزان احساس امنیت و چگونگی مشارکت مردم در برقراری امنیت**، مجله اطلاعات سیاسی - اقتصادی، سال پانزدهم، شماره ۱۶۳ و ۱۶۴، صص ۱۴۸ - ۱۵۵.
۵. سیف، الله‌مراد، ۱۳۸۹، **مفهوم شناسی امنیت اقتصادی**، فصلنامه آفاق امنیت، سال سوم، شماره ۹، صص ۱ - ۳۷.
۶. صالحی، اسماعیل، ۱۳۸۷، **ویژگی‌های محیطی فضاهای شهری امن**، انتشارات مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، تهران.
۷. علی‌زاده، سیددانا، ۱۳۸۹، **بررسی آسیب‌های اجتماعی گردشگری در منطقه ثامن مشهد**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور تهران.
۸. غفاری، غلامرضا، ۱۳۹۰، **سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی**، سازمان تحقیقات و مطالعات پژوهشکده انتظامی، تهران.
۹. کیانی، اکبر و سالاری سردری، فرضعلی، ۱۳۹۰، **بررسی و ارزیابی اولویت‌های منظر فضاهای عمومی شهر عسلویه با استفاده از مدل ANP**، فصلنامه باغ نظر، سال هشتم، شماره ۱۸، صص ۲۵ - ۳۸.
۱۰. کیانی، اکبر و سالاری سردری، فرضعلی، ۱۳۹۱، **امکان‌سنجی و اولویت‌بندی گردشگری شهرستان کنگان با استفاده از تکنیک SWOT و مدل ANP با تأکید بر گردشگری صنعتی پارس جنوبی**، دوفصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، دانشگاه فردوسی مشهد، سال هجدهم، شماره ۱۸.
۱۱. گوهری، ساویس، ۱۳۸۷، **تأمین امنیت شهری از طریق سیاست‌های شهرسازانه**، دانشگاه تهران، تهران.
۱۲. ماندل، رابرت، ۱۳۷۷، **چهره متغیر امنیت ملی**، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۳. مظلومان، رضا، ۱۳۵۱، **شناخت جامعه‌شناسی کیفی و بررسی روابط محیط طبیعی با بزهکاران**، جلد اول، انتشارات حرفی، تهران.
۱۴. مؤمنی، منصور، ۱۳۸۷، **مباحث نوین تحقیق در عملیات**، چاپ دوم، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
۱۵. نقدی، اسداله، ۱۳۸۲، **درآمدی بر جامعه‌شناسی شهر - انسان و شهر**، انتشارات فن‌آوران، همدان.
16. Afshariyan, Amir A. A.li(, 2009), **The Sselection Sstrategy of Kknowledge Mmanagement Using Aanalytic Nnetwork Pprocess (ANP)**, Improvement of Industrial Engineering, Isfahan Province, Vol. 9year IX, No. 23, PP. 8-11.
17. Ashton, J., (1988,). **Healthy Ccities Cconcepts and Vvision University of Liverpool.**
18. CConstruction Ccompanies and Hhouse Bbuilders Samen, (2012).
19. Duhl, L., (1986,). **The Healthy Ccity its Ffunction and its Ffuture Health Ppromotion**, Oxford University press, Vol. 2, .No. 2.
20. Gem, S.,avys (2008,). **The Ppolitics of Uurban Ssecurity**, School of Urban Planning, Tehran University.
21. Ghaffari, G., 2011, **Social Ccapital and Ssocial Ssecurity**, Tehran: The Institute for Security Studies. ., Tehran. (In Persian)
22. Gohari, SavisS., (2010,) **The Ppolitics of Uurban Ssecurity Planners**, Urban Development Department, University of Tehran, Tehran.. (In Persian)

23. Hanaei Javan, Nafise & Etal(2009), Urban management in worn tissue (tissue surrounding the case shrine), Urban undergraduate thesis, Islamic Azad University of Mashhad, Faculty of Humanities, 37.
24. Khezeliy, A., 2012, **Evaluation of lasting Lasting security Security relationship Relationship with other other Aareas of Ssafety**, Ssustainable Ssecurity Ccongress, Imam Hossein University, 9 and 10 June. (*In Persian*)
25. Khoshfar, GH Gh. R., 2001, **Sstudy of Hhow to Eengage Ppeople Ffeel Ssafe and Ssecure**, Journal of Political Information — Economic, Vol. 15, No. 163 & and 164, PP.: 148-155. (*In Persian*)
26. Kiani, A. and Ssalari Ssardari, F., 2012, **Kangan Ccity Ttourism Ffeasibility and Pprioritization Ttechniques Using SWOT and ANP Mmodels wwith Eemphasis on the Ttourism Iindustry in South Pars**, two Journal - Research in of Geography and Regional Development, University of Mashhad, Spring and Summer 2012, Issue, Vol. 10, No. 18. (*In Persian*)
27. Levy, J & K. and Kouichi, Taj., (2007). , **Group Ddecision Ssupport for Hhazards Pplanning and Eemergency Mmanagement: A Group Analytic Network Process (GANP)**.
28. Mandel, R.,obert (1998,), **Tthe Cchanging Fface of Nnational Ssecurity**, Translated by:ion Research Institute for Strategic Studies.
29. Mazlouman, R., eza(1974,), **Understanding the Rrelationship between Eenvironmental Ssociology and Criminal Offenders**, The first vVol. 1ume, Harfi Publication, Tehran.publisher .
30. Mostaedi, A., (2002,). **Urban Space, Ccarles Broto &and Joseph Maminguet**. (*In Persian*)
31. Naghdi, A., (2003,). **Introduction to Sociology City - Man and City Pub Fanavaran**, Fanavaran Publication, Hamaadan.
32. Pica, G.,eorges. 1991, **Criminology**, Translated by:tion doctor Ali Hussain Najafi Abrndabady, A. H., Tehran, Shahid Beheshti University Press., Tehran.
33. Saaty, T. L. and Takizawa, M., (1986,). **Dependence and Iindependence: Ffrom Llinear Hhierarchies to Nnonlinear Nnetworks**, European Journal of Operational Research, 26, PP. p 229–237.
34. Salehi, E., 2008, **Environmental Ccharacteristics of Ssafe urban Urban spacesSpaces**, publicationsPublications, of Sstudies and Rresearch Ccenter for Aarchitecture and Uurbanism., Tehren. (*In Persian*)
35. Samen Mmunicipal Aareas, 2013.
36. SaifSeyf, A.li Mourad., 2010, **The Concept of Economic Security Studies Quarterly**, Facebook Security, University of Imam Hussein, Vol. 3the third year, No. IX9, PP. 7-21. (*In Persian*)
37. Tavallaie, S., S. and Alizadeh., M., S. D.,ana 2010, **Ssecurity in the Fform of Ttourism and its Effects (Case Samen Mmetropolitan Aarea Mashhad)**, Journal of Architecture and Utopia, Tehran. (*In Persian*)
38. Udovic, BostjanB. , 2011, **Economic Security: Large and Small States in Enlarged European Union**, University of Ljubljana, factually of Social Sciences, Center of International Relations Available It's online at: <http://www.ceeisaconf.ut>.
39. Wolfers, .JKLA., (1962,):"**National Security as an Aambiguous Symbol...**," Political Science Quarterly, Vol. 67, No. 4, PP. 481-502. www.samen.mashhad.ir